

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZE YAĞIZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5475)

Karar Tarihi: 17/11/2016

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Nuri NECİPOĞLU
Kadir ÖZKAYA
Rıdvan GÜLEÇ
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Aydın ŞİMŞEK
Başvurucular : 1. Azize YAĞIZ
2. Adle FİDAN
3. Mikail GÖZEK
Vekili : Av. Keziban YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, soruşturma aşamasında yaklaşık yedi ay boyunca hâkim önüne çıkartılmaksızın tutukluluğun devam ettirilmesi ve bu süreçte yapılan tutukluluk incelemelerinde alınan savcılık görüşünün tebliğ edilmemesi, matbu gerekçelerle devam ettirilen tutukluluğun makul süreyi aşması, ilk derece mahkemesince verilen mahkûmiyet hükmünün gerekçesinin yazılmasının ve gerekçeli kararın tebliğinin uzun süre gecikmesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; dava açıldıktan sonra yapılan kanun değişikliğiyle kaldırılan mahkemenin, buna rağmen yargılamaya devam edip mahkûmiyet kararı vermesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/4/2014 tarihinde Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 30/6/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlığın 15/10/2014 tarihli yazısında Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığının 2010/19624 Soruşturma sayılı dosyası ile yürütülen soruşturma kapsamında 1/10/2010 tarihinde gözaltına alınmış ve Şanlıurfa 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 5/10/2010 tarihli ve 2010/179 Sorgu sayılı kararı ile silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan tutuklanmışlardır.

8. Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığının 7/10/2010 tarihli ve 2010/71 sayılı fezlekesi ile başvurucular hakkındaki soruşturma dosyası, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (CMK mülga 250. maddesiyle görevli bölümü) gönderilmiştir.

9. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 7/1/2011 tarihli ve E.2011/50 sayılı iddianamesiyle başvurucuların silahlı terör örgütü (PKK) üyesi olma suçunu işlediklerinden bahisle cezalandırılmaları istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesine kamu davası açılmıştır.

10. Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. maddesiyle görevli) E.2011/46 sayılı dosyası üzerinden görülen dava başvurucular yönünden tutuklu olarak sürdürülmüştür. Anılan Mahkemenin 27/2/2013 tarihli ve E.2011/46, K.2013/149 sayılı kararı ile başvurucuların silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan 10'ar yıl hapis cezası ile cezalandırılmalarına ve "*tayin olunan sonuç cezanın nevi ve miktarı, ceza süresi nazara alınarak*" tutukluluk hâllerinin devamına karar verilmiştir. Karar, başvuruculara ve başvurucuların müdafilerine duruşmada tefhim edilmiştir.

11. Davada başvurucular ile birlikte yirmi altı sanık hakkında hüküm tesis edildiği görülmektedir.

12. Yapılan incelemede, Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin anılan mahkûmiyet kararının gerekçesinin UYAP üzerinden 11/3/2013 tarihinde yazılmaya başlandığı, UYAP'taki gerekçeli karar dokümanının ilgililerce 31/7/2013 tarihinde onaylandığı anlaşılmıştır.

13. Başvuru formu ve eklerinde, hüküm ile birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına karşı itiraz yoluna gidildiğine dair bilgi ve/veya belge sunulmamıştır. UYAP üzerinden yapılan incelemede de başvurucuların hükümle birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına yönelik itiraz yoluna başvurduklarına ilişkin bir kayda rastlanmamıştır.

14. Başvurucular Azize Yağız ve Adle Fidan 23/1/2014 tarihinde tahliyelerine karar verilmesi talebiyle Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesine başvurmuş, anılan Mahkemenin 24/1/2014 tarihli ek kararı ile başvurucuların talebinin reddine karar verilmiştir. Başvurucu Adle Fidan karara itiraz etmiş, Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/2/2014 tarihli ve 2014/152 Değişik İş sayılı kararı ile itirazın reddine karar verilmiştir. Başvurucu Azize Yağız'ın karara yönelik bir itirazda bulunmadığı anlaşılmıştır.

15. Başvurucu Mikail Gözek ise 14/2/2014 tarihinde tahliyesine karar verilmesi talebiyle Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesine başvurmuş, anılan Mahkemenin 17/2/2014 tarihli ek kararı ile başvurunun talebinin reddine karar verilmiştir. Başvurucu karara itiraz etmiş, Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 20/2/2014 tarihli ve 2014/134 Değişik İş sayılı kararı ile itirazın reddine karar verilmiştir.

16. Başvurucular Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 20/2/2014 ve 26/2/2014 tarihli itirazın reddi kararlarını 14/3/2014 tarihinde öğrendiklerini bildirmişlerdir.

17. Öte yandan başvurucular, haklarında verilen mahkûmiyet kararını temyiz etmişlerdir. Başvurucuların yanı sıra diğer bazı sanıkların ayrıca Cumhuriyet savcısının hükmü temyiz ettiği görülmektedir.

18. Başvuru formu ve eklerinde gerekçeli kararın başvuruculara hangi tarihte tebliğ edildiğine yönelik bir bilgi ya da belge bulunmamakla birlikte temyiz formundan anlaşıldığı üzere başvuruculardan Mikail Gözek 23/8/2013 tarihinde, Adle Fidan 2/9/2013 tarihinde,

Azize Yağız ise 3/9/2013 tarihinde gerekçeli temyiz dilekçelerini Mahkemeye sunmuşlardır. Mahkemece temyiz istemlerine ilişkin usul işlemleri tamamlandıktan sonra dosya 12/2/2014 tarihinde Yargıtaya gönderilmiştir. Temyiz formunda dosyanın yirmi dokuz klasör belgeden oluştuğu ifade edilmiştir.

19. Başvurucular 14/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

20. Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 20/10/2014 tarihli ve E.2014/5846, K.2014/10320 sayılı ilamı ile başvurucular hakkında verilen mahkûmiyet hükümlerinin onanmasına karar verilmiştir.

B. İlgili Hukuk

21. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "*Tutuklama kararı*" kenar başlıklı 101. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/97 md.) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

- a) Kuvvetli suç şüphesini,*
- b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,*
- c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,*

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir."

22. 5271 sayılı Kanun'un "*Hükmün gerekçesi ve hüküm fıkrasının içereceği hususlar*" kenar başlıklı 232. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hükmün gerekçesi, tümüyle tutanağa geçirilmemişse açıklanmasından itibaren en geç onbeş gün içinde dava dosyasına konulur."

23. 5271 sayılı Kanun'un "*Görev ve yargı çevresinin belirlenmesi*" kenar başlıklı (mülga) 250. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

c) İkinci Kitap Dördüncü Kısımın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç),

Dolayısıyla açılan davalar; Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde görülür."

24. 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un 105. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıdaki hükümler yürürlükten kaldırılmıştır:

...

6) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 250, 251 ve 252 nci maddeleri,

..."

25. 6352 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin (21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle yürürlükten kaldırılan) (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ceza Muhakemesi Kanununun yürürlükten kaldırılan 250 nci maddesinin birinci fıkrasına göre görevlendirilen mahkemelerde açılmış olan davalara, kesin hükümle sonuçlandırılıncaya kadar bu mahkemelerce bakmaya devam olunur. Bu davalarda, yetkisizlik veya görevsizlik kararı verilemez. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesinin kovuşturmayla ilişkin hükümleri bu davalarda da uygulanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 17/11/2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

27. Başvurucular, soruşturma aşamasında tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak yapılması ve ilk duruşmada hazır edilmemeleri nedeniyle yaklaşık yedi ay boyunca hâkim önüne çıkartılmaksızın tutukluğun devam ettirildiğini, bu süreçte yapılan tutukluluk incelemelerinde alınan savcılık görüşünün kendilerine tebliğ edilmediğini, tutukluluğun devamına ve tahliye taleplerinin reddine ilişkin tüm kararlarda esaslı bir inceleme yapılmaksızın matbu ifadelerin tekrarlanması suretiyle gerekçe yazıldığını, delillerin karartılması ihtimalinin bulunmadığı olayda tutukluluğun makul süreyi aştığını; ilk derece mahkemesince verilen mahkûmiyet hükmünün gerekçesinin yazılmasının ve gerekçeli kararın tebliğinin bir yılda tamamlanmaması nedeniyle dosyanın temyiz incelemesi yapılmak üzere Yargıtaya gönderilmesinin geciktiğini, bu nedenle de tutukluluğa ilişkin şikâyetlerini temyiz mercii önünde ileri süremediklerini belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; haklarındaki yargılamayı yürüten ve 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesine göre kurulmuş olan Mahkemenin yargılama sırasında yapılan kanun değişikliği ile kaldırılmış olmasına rağmen bu Mahkemece yargılamaya devam edilip mahkûmiyetlerine karar verildiğini belirterek Anayasa'nın 37. maddesinde güvence altına alınan kanuni hâkim ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tutukluluğun tedbiren sonlandırılması ile birlikte tazminat talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

1. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Suç İsnadına Bağlı Tutma Yönünden

28. Başvurucular, soruşturma aşamasında yaklaşık yedi ay boyunca mahkeme önüne çıkartılmaksızın tutukluğun devam ettirildiğini ve bu süreçte yapılan tutukluluk incelemelerinde alınan savcılık görüşünün kendilerine tebliğ edilmediğini, matbu gerekçelerle devam ettirilen tutukluluğun makul süreyi aştığını iddia etmişlerdir.

29. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

30. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

31. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İttüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler ya da yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir.

32. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmüş olması hâlinde bu yolun tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği Kanun'da belirtilmekle birlikte başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda Anayasa Mahkemesince, başvurunun nihai karardan yeterince bilgi sahibi olması koşulu aranacaktır. Bu noktada, nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hâllerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörülme hâllerde ise başvurunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (*Taner Kurban*, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

33. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (*Yasin Yaman*, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 18).

34. Kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hâli sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması gerekmez (*Korcan Pulatsü*, B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

35. Bir suç isnadına bağlı olarak tutuklulukta geçen sürenin başlangıcı, başvurunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (*Murat Narman*, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66). Bu kapsamda "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma" durumunda, tutukluluk süresinin kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılacak bireysel başvurunun ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra veya serbest bırakılmadan itibaren başvuru süresi içinde yapılması gerekir (*Mehmet Emin Kılıç*, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 28).

36. Somut olayda başvurucular 1/10/2010 tarihinde gözaltına alınmışlar ve 5/10/2010 tarihinde tutuklanmışlardır. Tutuklu olarak devam eden yargılama sonunda Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/2/2013 tarihli kararı ile başvurucuların silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan 10'ar yıl hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Anılan karar ile başvurucular hakkında verilen mahkûmiyet hükümleri, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 20/10/2014 tarihli ilamı ile onanmış ve bu tarih itibarıyla kesinleşmiştir. Tutuklu olarak devam eden yargılamada İlk Derece Mahkemesinin mahkûmiyet kararının açıklandığı 27/2/2013 tarihinde, başvurucuların tutukluluk hâli bu anlamda sona ermiştir.

37. Bu belirlemeler karşısında bir suç isnadına bağlı olarak tutuklulukla ilgili şikâyetleri içeren bireysel başvurunun ilk derece mahkemesince hüküm ile birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına itiraz edilmemiş ise kararın verildiği tarihten itibaren, itiraz edilmiş ise itiraz merciince verilen kararın öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde yapılması gerekmektedir. Somut olayda başvurucular tarafından İlk Derece Mahkemesince hüküm ile birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına itiraz edildiğine yönelik bir bilgi ve/veya belge bulunmamaktadır (bkz. § 13). Bu nedenle başvurunun İlk Derece Mahkemesinin nihai kararını verdiği 27/2/2013 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Başvurucuların daha sonradan 23/1/2014 ve 14/2/2014 tarihlerinde tahliye

talebinde bulunmalarının ve bu taleplerin Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/1/2014 ve 14/2/2014 tarihli ek kararları ile reddedilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Bu itibarla 14/4/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kararın öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun bu kısmının *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Mahkûmiyet Kararına Bağlı Tutma Yönünden

39. Başvurucular, ilk derece mahkemesince verilen mahkûmiyet hükmünün gerekçesinin yazılmasının ve gerekçeli kararın tebliğinin bir yılda tamamlanmaması nedeniyle dosyanın temyiz incelemesi yapılmak üzere Yargıtaya gönderilmesinin geciktiğini, bu nedenle de tutukluluğa ilişkin şikâyetlerini temyiz mercii önünde ileri süremediklerini iddia etmişlerdir.

40. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konulduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (*Murat Narman*, § 42). Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfi bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması gerekir (*Abdullah Ünal*, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38).

41. Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası anılan maddenin ikinci fıkrasında "*Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi*" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan "suç şüphesine bağlı tutma" kapsamında olan durumdan farklı olarak anılan istisna "bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmayı" ifade etmektedir (*Tahir Canan* (2), B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

42. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına, mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet hükmünün yerine getirilmesi hâllerinde ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri dâhil ise de anılan kural, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında, kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz (*Günay Okan*, B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

43. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

44. Somut olayda başvurucuların 27/2/2013 tarihli mahkûmiyet kararı sonrasında hürriyetlerinden yoksun bırakılması, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası anlamında "suç şüphesine bağlı tutma" kapsamından çıkmış, ikinci fıkra bağlamında "bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmaya" dönüşmüştür (bkz. §§ 34,35). Bu aşamada özgürlükten yoksun bırakmanın dayanağı olan hükmün gerekçesi, hükümlerle birlikte tümüyle tutanağa geçirilmemişse ilgili mevzuat gereği hükmün açıklanmasından itibaren en geç on beş gün içinde dava dosyasına konulmalıdır (bkz. § 22).

45. İlk derece mahkemesindeki yargılamanın sona erdiği davada temyiz incelemesinin yapılabilmesi için öncelikle gerekçeli kararın dava dosyasına konulması, sonrasında temyiz talebinde bulunan tarafların açıklanan hükme dayanak teşkil eden gerekçeye ilişkin varsa itirazlarını bildirme imkânına sahip olmaları gerekmektedir (*Mehmet İlker Başbuğ*, B. No: 2014/912, 6/3/2014, § 72).

46. Başvurucuların yargılandığı dava dosyası incelendiğinde, İlk Derece Mahkemesince verilen 27/2/2013 tarihli mahkûmiyet hükmünün gerekçesinin yazımına kararın verildiği tarihten sonra on beş gün içinde başlandığı, yirmi dokuz klasör belgeden oluşan ve yirmi altı sanık hakkında hüküm tesis edilen davada gerekçeli kararın 31/7/2013 tarihinde UYAP üzerinden onaylandığı, başvurucuların gerekçeli temyiz dilekçelerini kararın onaylanmasından yaklaşık bir ay sonra Mahkemeye sundukları, Mahkemenin tarafların (Cumhuriyet savcısının ve başvurucuların da aralarında bulunduğu birçok sanığın) temyiz istemleriyle ilgili usul işlemlerini tamamladıktan sonra dosyayı 12/2/2014 tarihinde Yargıtaya gönderdiği, temyiz incelemesinin dosyanın Yargıtaya gönderildiği tarihten itibaren yaklaşık sekiz ay sonra sonuçlandırıldığı görülmektedir.

47. Başvurucuların, hükümlerle birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına karşı itiraz yoluna başvurmadıkları, mahkûmiyete ilişkin gerekçeli kararın 31/7/2013 tarihinde UYAP üzerinden onaylanarak erişime açık hâlde geldiği, başvurucuların gerekçeli kararı öğrenip temyiz başvurularını yaptıktan sonra temyize ilişkin usul işlemlerinin yapıldığı dönemde 23/1/2014 ve 14/2/2014 tarihlerinde yaptıkları tahliye talepli başvurularının İlk Derece Mahkemesince incelendiği ve reddedildiği, ret kararına karşı yapılan itirazların da mercii incelemesi yapıldığı, dolayısıyla başvurucuların tutulmalarının hukuki olmadığına ilişkin şikâyetlerinin cevapsız bırakılmadığı dikkate alındığında; başvurucuların "bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak" hürriyetlerinden yoksun bırakıldıkları 27/2/2013 tarihinden sonraki tutulmalarının dayanağını oluşturan mahkûmiyet kararına karşı, kararın hukukiliğini temyiz mercii önünde denetleme hakkını kullanmaktan yoksun kaldıkları ya da gerekçeli kararın yazımındaki gecikme dolayısıyla tutulmalarına karşı yetkili yargı mercii ne başvuramadıkları söylenemez.

48. Açıklanan nedenlerle başvurucuların mahkûmiyet sonrası tutulmaları yönünden bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Ön Sorun Hakkında

49. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte" bir kanun yolu olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

50. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle idari merciler ve derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17). Bununla birlikte bir başvuru yolu yoksa ya da olan başvuru yolları etkili değilse Anayasa Mahkemesi somut olayın koşullarını dikkate alarak bir başvurunun incelenmesine karar verebilir (*Ümit Ata*, B. No: 2012/254, 6/2/2014, § 33).

51. Somut olayda başvuru sahiplerinin Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/2/2013 tarihli nihai kararına karşı temyiz yoluna başvurdukları ancak temyiz sonucunu beklemeden 14/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda buldukları anlaşılmıştır. Yukarıda açıklanan ilkeler ışığında başvuru sahiplerinin başvuru tarihi itibarıyla başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda buldukları anlaşılmakta ise de bireysel başvuru sürecinde söz konusu hükmün Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından 20/10/2014 tarihinde onanarak kesinleştiği (bkz. § 20), somut olayın koşullarında başvuru yollarının tüketildiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (*Abdullah Akyüz* [GK], B. No: 2013/9352, 2/7/2015, § 33).

b. Şikâyetin Değerlendirilmesi

52. Başvuru sahipleri, haklarındaki yargılamayı yürüten ve 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesine göre kurulmuş olan Mahkemenin yargılama sırasında yapılan kanun değişikliği kaldırılmış olmasına rağmen bu Mahkemece yargılamaya devam edilip mahkûmiyetlerine karar verildiğini iddia etmişlerdir.

53. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinde açıkça, adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak yasa ile kurulmuş bir mahkeme tarafından davanın dinlenilmesini isteme hakkından söz edilmiştir. Bu hak, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının da zımni bir unsuru olmakla beraber (AYM, E.2002/170, K.2004/54, 5/5/2004), yargılamayı yapan mahkemenin yasayla kurulması gerekliliği Anayasa'nın 37. maddesinde ayrı ve açık bir hükümlerle düzenlenmiştir. Ayrıca, Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini belirten Anayasa'nın 142. maddesinin de kanuni hâkim güvencesinin değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği açıktır (*Tahir Gökatalay*, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 77).

54. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da belirtildiği gibi doğal (kanuni) hâkim ilkesi, suçun işlenmesinden veya çekişmenin doğmasından önce davayı görececek yargı yerini yasanın belirlemesi şeklinde tanımlanmaktadır. Doğal hâkim ilkesi yargılama makamlarının suçun işlenmesinden veya çekişmenin meydana gelmesinden sonra kurulmasına veya yargıcın atanmasına, başka bir anlatımla sanığa veya davanın taraflarına göre hâkim atanmasına engel oluşturur (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015).

55. Bununla birlikte kanuni hâkim güvencesi, yeni kurulan mahkemelerin veya kurulu bulunan mahkemelere yeni atanan hâkimlerin önceden işlenen suçlara ilişkin olarak hiçbir şekilde yargılama yapamayacakları biçiminde anlaşılamaz. Belirli bir olay, kişi veya toplulukla sınırlı olmamak kaydıyla yeni kurulan bir mahkemenin veya kurulu bulunan bir mahkemeye yeni atanan hâkimin kurulma veya atanma tarihinden önce gerçekleşen uyuşmazlıklara bakması kanuni hâkim güvencesine aykırılık teşkil etmez (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015).

56. Bu kapsamda bir kuralın belirli bir suçun işlenmesinden sonra bu suça ilişkin davayı görececek yargı yerini belirlemeyi amaçlamaması, yürürlüğü müteakip kapsamına giren tüm davalara uygulanması hâlinde doğal hâkim ilkesine aykırılık söz konusu olamaz (AYM, E.2009/52, K.2010/16, 21/1/2010).

57. Başvuru sahipleri hakkındaki yargılama, 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesiyle kurulmuş ağır ceza mahkemesince yapılmıştır. Yargılama sürerken 6352 sayılı Kanun yürürlüğe girmiş ve bu Kanun'un 105. maddesinin (6) numaralı fıkrası ile 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Diğer bir ifadeyle 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesi ile kurulmuş ağır ceza mahkemeleri kapatılmış, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun (TMK) 10. maddesi uyarınca görevlendirilen ağır ceza

mahkemeleri kurulmuştur. Ancak kapatılan mahkemelerde görülen davalara kesin hükümle sonuçlanıncaya kadar bu (kapatılan) mahkemelerce bakılacağı 6352 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesiyle hüküm altına alınmıştır.

58. 6352 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin (4) numaralı fıkrasında, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte açılmış ve devam etmekte olan davaların, 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesi ile kurulmuş ağır ceza mahkemelerinde devam edeceği ve bu mahkemelerin yeni kurulan mahkemeler nedeniyle görevsizlik ve yetkisizlik kararı veremeyecekleri belirtilerek uzun süredir devam eden davalarda başa dönülmesinin ve suçun işlenmesinden sonra yargı yerinin değiştirilmesinin önüne geçilmiştir. Dolayısıyla bu kuralla suçun işlenmesinden sonra yargı yeri belirlenmemiş, aksine suçun işlenmesinden sonra kurulan mahkemelere davaların görevsizlik veya yetkisizlikle gönderilmesi önlenerek suçun işlenmesinden önce kurulan mahkemelerde davanın devam etmesi sağlanmıştır (AYM, E.2012/100, K.2013/84, 4/7/2013). Bu bakımdan, başvuruçuların yargılamasına 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesi ile kurulmuş ağır ceza mahkemesince devam edilmesinin ve anılan mahkemece başvuruçular hakkında mahkûmiyet hükmü tesis edilmesinin kanuni hakim güvencesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır (*Deniz Seki*, B. No: 2014/5170, 25/6/2015, § 56).

59. Açıklanan nedenlerle, başvuruçuların adil yargılanma hakkı kapsamında "kanuni hâkim güvencesinin" ihlal edildiği iddialarına ilişkin olarak bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Suç isnadına bağlı tutma yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *süre aşımı* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkûmiyet kararına bağlı tutma yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkı kapsamında kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuruçular üzerinde BIRAKILMASINA 17/11/2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ